

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Středoafriická republika v post-koloniálním období: Vláda Barthélemy Bogandy a Davida Dacka

1 Pod vládou Francie

Ve druhé polovině 19. století začaly na území dnešní Středoafriické republiky pronikat evropské národy, zejména Francouzi, Belgičané a Němci. Francouzi zde na přelomu 19. a 20. století zřídili svou kolonii nazvanou Ubangi-Šari, jejímž hlavním městem se od roku 1906 stalo Bangui, jež je zároveň hlavním městem dnešní Středoafriické republiky. Od roku 1910 se území dnešní Středoafriické republiky stalo součástí Francouzské rovníkové Afriky s hlavním městem v konžském Brazzaville. Francouzskou rovníkovou Afriku tvořily Čad, Ubangi-Šari, Kongo (sem patřil i dnešní Gabon) a Kamerun a v letech 1910–1934 lze tento státní útvar popsat jako federaci kolonií, přičemž všechna členská území disponovala vlastním rozpočtem. To se změnilo po roce 1934, kdy došlo k unitarizaci Francouzské rovníkové Afriky, stejně tak došlo i ke sjednocení financí.

Po napadení Francie nacistickým Německem Ubangi-Šari zůstala na straně kolaborantské vlády ve Vichy, ale již po dvou měsících (tedy do konce léta 1940) se podařilo téměř celou Francouzskou rovníkovou Afriku získat „Svobodné Francii“, státu ve druhé světové válce stojícímu na straně spojenců; jako poslední byl získán Gabon (listopad 1940).

Roku 1946 Barthélémy Boganda, který se za druhé světové války účastnil několika misí, byl zvolen s 9 000 hlasy do francouzského Národního shromáždění, čímž se stal prvním středoafriickým zástupcem v tomto francouzském zákonodárném sboru. V Národním shromáždění prosazoval své názory založené na odporu k rasismu a kolonialismu, náležel do politické strany nazvané Lidové republikánské hnutí. Francouzský politický systém jej však zklamal, Boganda se vrátil zpět do Ubangi-Šari, kde roku 1949¹ založil Hnutí pro sociální vývoj černé Afriky (MESAN), jež prosazovalo nezávislost země, antikolonialismus a africký nacionalismus s jistým kvazi-religiozním podkladem (křesťanským).

---

¹ KALCK, Pierre. *Historical dictionary of the Central African Republic*. 3rd ed. Lanham, Md. 2005, s. 150.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Boganda se snažil zlepšit životní situaci širokých vrstev obyvatelstva a snažil se zajistit černochům stejná práva v rámci Francouzské unie, jaká měli bílí. Hnutí si získalo oblibu zejména u obyvatel venkova, zatímco u „pofrancouzštělých“ domorodců, žijících převážně ve městech, tolik obliby nezískalo. Aktivita MESANu se nezamlouvaly nejen francouzské koloniální správě, ale i různým obchodním společnostem obchodujícím s rozličnými komoditami jako byla například bavlna, káva nebo diamanty. Tyto společnosti navíc zároveň udržovaly svůj vliv nad obchodními komorami v Bangui a stavěly se silně proti zrušení nucených prací a rostoucímu černému nacionalismu. Boganda tyto společnosti nesnášely a chtěly se je zbavit, neboť představoval riziko pro jejich podnikatelské aktivity. Za účelem tvorby protiváhy MESANu, napomáhaly tyto společnosti k založení poboček de Gaullova Sdružení francouzského lidu (RPF).

V roce 1951 byl Boganda uvězněn poté, co se vložil do řešení hádky na místním tržišti a v červnu téhož roku byl znovuzvolen se ziskem 48 % do francouzského Národního shromáždění, přestože úřady se snažily všemožně mu v úspěchu zabránit. MESAN zvítězil ve volbách v roce 1952 do místního zákonodárského sněmu v Ubangi-Šari se ziskem 17 mandátů, 14 mandátů získalo RPF a 9 mandátů připadlo na nezávislé kandidáty.

Boganda hrál klíčovou roli v procesu pokládání základních kamenů vnitřní autonomie Ubangi-Šari, avšak je nutno dodat, že Boganda byl relativně konzervativní v otázkách nezávislosti, respektive neobhajoval myšlenku okamžitého vyhlášení nezávislosti na Francii.

Mandát Bogandových aktivit potvrdily volby do francouzského Národního shromáždění, v nichž obdržel 89 %. Francouzskou koloniální správu donutil výsledek voleb uvědomit si, že bojovat s Bogandou by mohlo být poněkud nebezpečné, proto se mu snažila více vycházet vstříc. Roku 1956 se stal starostou Bangui. V březnu 1957 navíc MESAN obsadil všechna křesla v zákonodárném orgánu Ubangi-Šari, jednalo se navíc o první volby, v nichž voliči Ubangi-Šari volili všeobecným volebním právem. Téhož roku v létě zvítězil Boganda ve volbách a stal se prezidentem „Velké rady Francouzské rovníkové Afriky“,² ještě předtím se

---

² 19. prosince 1957 navrhl Antoine Darlan změnu názvu Velké rady Francouzské rovníkové Afriky na France Equatoriale. Tento nápad přivítal jak její prezident Boganda, tak i samotná „Velká rada“, ale nenašel příliš pochopení ze strany francouzské vlády. In: Tamtéž, s. 79.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

stal viceprezidentem místní vlády v Ubangi-Šari (místo jejího prezidenta náleželo francouzskému guvernérovi).

V květnu 1957 se poprvé zmínil o své myšlence „Spojených států latinské Afriky“ – středoafričské integraci států, kde se mluvilo převážně románskými jazyky. Členy této skupiny měly být Angola, Demokratická republika Kongo, Rwanda, Burundi, Konžská republika, Středoafričská republika, Čad, francouzsky mluvící části Kamerunu, Gabonu a Rovníkové Guineje. Boganda se totiž bál, že by Ubangi-Šari bez přístupu k moři mohla mít značné ekonomické potíže v momentě, když by se stala samostatnou zemí. Bogandovo nadšení pro „Spojené státy latinské Afriky“ rozhodně nesdílel generál de Gaulle, jenž si přál, aby dotčené africké země zůstaly závislé na Francii. Nutno je rovněž dodat, že v praxi se ukázala myšlenka „Spojených států latinské Afriky“ jako skutečně nereálná, neboť narážela na odpor a odstředivé zájmy jednotlivých regionů – Gabon, Čad a Kongo návrh na sjednocení odmítly, tudíž ústavu Středoafričské republiky nakonec přijala pouze Ubangi-Šari. Od 1. prosince 1959 se tedy z Ubangi-Šari stala dnešní Středoafričská republika, tehdy ovšem ještě jakožto autonomní součást Francouzského společenství. Boganda se stal předsedou vlády Středoafričské republiky, hlavou autonomního státu zůstal francouzský guvernér (pozice se jmenovala „vysoký komisař“). Nová vláda vypracovala ústavu, jež byla inspirována francouzským vzorem. Středoafričská republika formálně vyhlásila nezávislost až v srpnu roku 1960. Jejím prezidentem se měl stát Boganda, který ovšem v roce 1959 zesnul při leteckém neštěstí, jež je dodnes obestřeno rouškou tajemství a spekulací o tom, zda se jednalo o nehodu, nebo vraždu (často se hovoří o zájmu francouzského byznysu v zemi, francouzské tajné služby nebo jeho francouzské manželky Michelle Boganda (roz. Jourdain) na smrti Bogandy).

2 Dackova diktatura

Očekávalo se, že Bogandovým nástupcem se stane ministr financí a místopředseda vlády Abel Goumba, ale francouzským zájmům i zájmům vdovy po Bogandovi byl bližší Bogandův bratranec a ministr vnitra David Dacko. Dacko se nejprve stal prozatímním prezidentem republiky a od prosince 1960 se stal prvním prezidentem Středoafričské republiky, mimo jiné díky francouzské podpoře.

Dacko začal zemi přetvářet k obrazu svému s tím, že si ukrajoval stále větší díl moci. Jeho vláda se vyznačovala kumulací funkcí, pozměnil ústavu země, čímž ze Středoafričké republiky udělal de facto stát se systémem vlády jedné strany (1962 – jedinou povolenou stranou bylo hnutí MESAN), značná politická moc měla náležet prezidentovi, jehož mandát trval sedm let. V roce 1964 proběhly formální prezidentské volby, v nichž Dacko kandidoval bez protikandidáta. Pár měsíců po prezidentských volbách se konaly také volby do Národního shromáždění, ve kterých MESAN zcela nepřekvapivě obsadil všech 60 křesel.

V zahraniční politice byl silně orientován na Francii, díky které se dostal k moci. Dacko uzavřel pro Středoafričskou republiku ne zcela výhodné smlouvy s Francií, jež jí daly rozsáhlé pravomoci nejen v obchodě, ale i v národní obraně a zahraničních vztazích.³ Dacko byl obyvateli Středoafričské republiky vnímán jako francouzská loutka, proto potřeboval veřejnosti ukázat, že tomu tak není a že je suverénním vládcem, navíc též pro sebe potřeboval alternativní základnu podpory. Proto se pokusil navázat užší vztahy s Čínskou lidovou republikou, jež mu poskytla i finanční pomoc na boj s ekonomickými problémy, ale i na boj s různými partyzánskými skupinami ohrožujícími hranice státu.

Zevnitř byl Dackův režim „prolezlý“ korupcí a klientelismem. Dacko doslova rozdával dobře placené vládní pozice různým svým věrným podporovatelům. Všechny výše zmíněné problémy vyústily do velkých ekonomických problémů, které brzy dosáhly takových rozměrů, že dělnictvo nedostávalo zapláceno za svou práci. V reakci na toto vypukly rozsáhlé celonárodní stávky. V posledním dni roku 1965 provedl vrchní velitel armády a Dackův bratranec Jean-Bedel Bokassa⁴ a jeho důstojníci téměř nekrvavý převrat (Silvestrovský puč).

3 Silvestrovský puč a Dackův druhý prezidentský mandát

Napětí mezi Bokassou a Dackem bylo ve vzduchu cítit již déle. Dacko cítil, že Bokassa dříve či později bude chtít převzít vládu, proto ustavil konkurenční bezpečnostní složku (četnictvo) vedenou Jeanem Izamem (ten se stal také Dackovým poradcem), který byl po Silvestrovském puči zavražděn.

---

³ DOEDEN, Matt. *Central African Republic in pictures*. Minneapolis, MN 2009, s. 27.

⁴ V armádě Středoafričské republiky až od roku 1962. Předtím sloužil ve Francouzských ozbrojených složkách.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Na druhou stranu se ale Dacko spoléhal na pomoc Francie, kdyby skutečně došlo k provedení puče. Myslel si totiž, že francouzský zásah na pomoc prezidentovi Gabonu v boji proti puči roku 1964 vytvořil precedent i pro další podobné případy. Před pučem samotným Dacko ignoroval různá varování svých poradců ohledně Bokassy, radili mu nechat jej zatknout, ale on nedbal jejich doporučení.

Po provedení puče byl Dacko uvržen do domácího vězení v provincii Lobaye (ležící na jihozápadě země). Bokassa a jeho podporovatelé mezitím převzali důležité vládní posty, rozdrtili veškerou opozici, jež jim stála v cestě. Zrušena byla ústava i Národní shromáždění země. Bokassův postup proti opozici byl mimořádně brutální, přesto Středoafričskou republiku i Bokassu Francie podporovala, neboť nechtěla ztratit přístup k tamním diamantovým dolům a taktéž k případným zásobám uranu.

Za zajímavý lze také považovat fakt, že Dacko ve vězení nepobyl příliš dlouho. Roku 1969 jej Bokassa propustil a v roce 1976 jej jmenoval svým osobním poradcem. Svého druhého vrcholu se Dacko dočkal ještě jednou o tři roky později, když se podílel na francouzské operaci Barracuda na svržení (tehdy už císaře) Bokassy I. v roce 1979 a stal se pod patronátem Francie znovu prezidentem Středoafričské republiky. Tím však nebyl dlouho; obyvatelstvo jej vnímalo jako služebníka francouzských zájmů nikoliv těch domorodých, proto byl v nekrvavém puči sesazen náčelníkem generálního štábu armády Andrém Kolingbou. Dacko se však v politice Středoafričské republiky angažoval i v 90. letech a na počátku nového milénia. Zemřel na srdeční potíže a astma v nemocnici v hlavním městě Kamerunu Yaoundé v listopadu 2003. Vláda Středoafričské republiky vyhlásila měsíc státního smutku na jeho počest.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

